

DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-10-2>
УДК 373.2.015.31:172.15]:78(477)

Валентина Анатоліївна Ляпунова
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5658-8128>
доктор педагогічних наук, професор кафедри
дошкільна освіта і соціальна робота
університету імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна
lapunova001@gmail.com

Ольга Іванівна Негрій
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5423-0448>
викладач-стажист кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
університету імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна
olganegriy19@gmail.com

Олена Володимирівна Фесенко
здобувач 3 курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна
olenaf2020@gmail.com

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У науково-методичній статті автори звертаються до проблеми національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами українського музичного мистецтва. Проведено детальний аналіз наукових, психолого-педагогічних та музичних досліджень, присвячених питанню доцільності використання українського музичного мистецтва в процесі національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти. Надано тлумачення змісту термінів «патріотизм», «національно-патріотичне виховання», представлено основні напрацювання закордонних та вітчизняних науковців з досліджуваної проблеми. Розглянуто та проаналізовано головні законодавчі документи України, які регламентують увагу на впровадження національно-патріотичного виховання в освітню практику закладів дошкільної освіти. Подано конкретні методичні рекомендації для керівників ЗДО, вихователів та батьків/опікунів, щодо вдосконалення процесу національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами українського музичного мистецтва.

Ключові слова: дитина дошкільного віку, національно-патріотичне виховання, українське музичне мистецтво, заклад дошкільної освіти, вихователі, батьки/опікуни.

Вступ. Проблема національно-патріотичного виховання особистості надзвичайно багатоаспектна через свою інтегративну функцію, тому однаково важлива для всіх ланок освіти в Україні. На етапі розвитку українського суспільства виникла необхідність формування національно-патріотичних почуттів

у майбутніх поколінь, починаючи з раннього віку.

Національно-патріотичне виховання є надзвичайно важливим у період дошкільного дитинства, бо саме в цей віковий етап формуються першооснови свідомості й самосвідомості, культурно-ціннісні орієнтації;

розвиваються відчуття, сприймання, емоції, мислення; відбувається процес національно-культурної ідентифікації – усвідомлення себе як частини нації. Виховання патріота, громадянина, формування духовно-моральної, національно-свідомої особистості та української ідентичності – це основні пріоритетні напрямки виховання дітей дошкільного віку в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Ефективним засобом національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку є музичне мистецтво. Варто наголосити, що музичне мистецтво відіграє ключову роль у культурному відродженні, розвитку і збереженні національної ідентичності та самосвідомості українського народу. За допомогою музики передаються почуття, емоції, настрої, думки людей, відбувається знайомство з культурно-історичними традиціями народу. Музика сприяє самопізнанню та самовираженню особистості, формуванню української національної ідентичності та єдності з культурою українського народу в цілому.

Важливими компонентами оновлення змісту освіти в Україні є забезпечення національних цінностей, невіддільність освіти від національного ґрунту, так у Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» наголошено на необхідності створення основних засад для формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, як складової забезпечення національної безпеки України (Закон України, 2022).

Головною метою постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін» – є удосконалення та розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання шляхом формування та утвердження української громадянської ідентичності на основі єдиних суспільно-державних (самобутність, воля, соборність, свобода, гідність) і загальнолюдських цінностей; принципів любові і гордості за власну державу, її

історію, мову; здобутки та досягнення у сфері культури, економіки, науки, техніки та спорту; готовність до захисту державної незалежності й територіальної цілісності України (*Постанова Кабінету Міністрів України, 2020*).

Теоретико-методологічну основу дослідження питання національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку становлять праці вітчизняних істориків, науковців, педагогів, психологів минулих років та сьогодення: І. Бех (2015), А. Богуш, Н. Бондаренко (2022), Н. Гавриш, О. Дроб'язко, О. Духнович, К. Журба, С. Косянчук (2022), М. Лисенко, Т. Поніманська, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, Л. Щукіна (2010) народні пісні, як засіб національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку (В. Антонович, М. Грушевський, М. Драгоманов, М. Костомаров, О. Потебня, І. Франко); формування першооснов національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку засобами української народної музики (Газіна, 2007, с. 100); навчально-методичний посібник для дистанційного навчання з національно-патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти (Румянцева, 2021, с. 115) та методичні рекомендації формування патріотичних почуттів у дошкільників засобами народної творчості (Ритік, Ларіна, 2023, с. 89). Наукові праці цих та інших вчених стали важливим підґрунтям у розробці сучасних підходів використання музичної народної творчості у процесі національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу сучасних підходів до виховання патріотизму визначити методичні підходи національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами українського музичного мистецтва.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної та музичної літератури щодо національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами українського музичного мистецтва; систематизація та узагальнення отриманих результатів для майбутньої розробки педагогічної системи з національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Основні результати дослідження.

Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку є одним з найважливіших напрямів досліджень в сучасній педагогіці. На сьогоднішній день вихователі, педагоги використовуються різноманітні методи та підходи для здійснення національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку – це ігрові та творчі заняття у закладах дошкільної освіти; розповіді про історію та культуру країни, про державні свята; участь у національних святах та заходах; знайомство з українськими народними обрядами та піснями.

У парціальній програмі з національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» розкрито особливості національно-патріотичного виховання, основні напрями, завдання та зміст освітньої діяльності з дошкільниками, форми методичної роботи з педагогами, роль сім'ї у вихованні громадян-патріотів і поради батькам/опікунам. Реалізація парціальної програми передбачає дотримання таких основних вимог: організація та запровадження різних видів дитячої діяльності, що логічно пов'язані між собою; використання різних форм організації дітей (колективні, групові та індивідуальні); формами реалізації програмових завдань є організована навчально-пізнавальна діяльність та повсякденне життя – виховні, соціально значущі заходи, які організують до активної участі як дітей, так і дорослих. (О. Каплуновська, І. Кичата, Ю. Палець, 2016).

У посібнику «Перше слово – мати, друге – Україна. Національно-патріотичне виховання в ДНЗ. Ранній та молодший вік» містяться методичні рекомендації та програми з національно-патріотичного виховання дітей раннього та молодшого дошкільного віку в рамках проектів освітньої роботи в ЗДО; містяться різноманітні заходи, ігри, вправи та матеріали, спрямовані на формування національно-патріотичних цінностей та любові до рідної країни. Зручний формат та розміщення розробок на відривних аркушах надає вихователям змогу використовувати матеріал посібника як роздатковий, а місця для записів – робити необхідні примітки щодо виконавців ролей,

музичного супроводу, дій гравців, певного обладнання тощо (Н. Кисіль, 2016).

У цьому контексті необхідно враховувати, що поняття «національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку» – це комплексний педагогічний процес, спрямований на формування почуття патріотизму, любові до своєї країни, поваги до національних традицій, культури та історії, виховання повноцінної особистості, гідної свого народу та готової зробити безцінний внесок у розвиток своєї Батьківщини.

Метою національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти та вдома є:

- формування національної свідомості – розвиток розуміння своєї приналежності до певної нації, її історії, культури, мови та традицій;

- виховання патріотизму – виховання любові та поваги до власної країни, її символів, історії та досягнень, а також бажання брати активну участь у її розвитку та захисті;

- стимулювання громадянської активності – засвоєння дітьми базових принципів демократії, громадянських прав і обов'язків, відчуття власної відповідальності за долю своєї країни та її майбутнє;

- розвиток міжкультурної толерантності – сприяння усвідомленню та повазі до культурних різноманітностей, розуміння важливості взаєморозуміння та співробітництва між різними національностями;

- формування національної ідентичності – допомога у визначенні місця в суспільстві, самоідентифікації як члена своєї нації, виявлення і розвиток особистих та колективних цінностей.

У науковій, психолого-педагогічній літературі підкреслюється важливість національно-патріотичного виховання в ранньому віці, бо саме в цей період формується основа особистісних якостей та цінностей, проте найсприятливіший вік для формування національно-патріотичних почуттів дитини, час коли активізується інтерес особистості до соціального світу, суспільних явищ та оточення – є старший дошкільний вік (5-6 років).

Аналіз психолого-педагогічних досліджень з даної проблеми свідчить, що з поняттям «патріотизм» тісно пов'язано низку інших понять,

які становлять певний логічний ряд та дозволяють детальніше розкрити сутність самого процесу національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Патріотизм – це одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, яке визначається, перш за все, як духовно-моральна якість особистості (Гончаренко, 1997, с. 45).

Доволі поширеним серед сучасних досліджень психологів та педагогів є твердження, що патріотизм – це беззаперечна любов до своєї Батьківщини та свого народу, бажання утвердження держави в європейському та світовому просторі, готовність служити Батьківщині, сприяти її розквіту та обороняти (Бех, Чорна, 2015, с. 26); це етика значення, виражене через стани, свідомість, факти, поведінку, акти, які засвідчити любов і відданість рідному краю, традиціям, мова, історія, мистецькі, наукові, технічні, спортивні досягнення (Meifen, 2011 с. 29).

У закладах дошкільної освіти почуття патріотизму в дітей старшого дошкільного віку можна виховувати на музичних заняттях, які слід проводити з систематичним використанням української народної, класичної та сучасної музики, які допомагають заглибити дітей у дивовижний розмаїтий світ українського мистецтва, культури та традицій. Варто наголосити, що музичне мистецтво є одним із головних факторів культурного розвитку та збереження національної самобутності, яке пронизує все життя людини, від народження до смерті, є частиною сучасної освіти дітей дошкільного віку, виступає важливим інструментом в національно-патріотичному вихованні, відіграє величезну роль у процесі збереження національної культури та національної ідентичності (Ramadani, 2017).

На музичних заняттях для дітей старшого дошкільного віку з національно-патріотичного виховання рекомендуємо використовувати різні форми педагогічної взаємодії:

– слухання високохудожніх зразків української дитячої класичної та народної музики, яка допомагає привернути увагу до культурного багатства України (Л. Вербовський «Зайчик»;

М. Жербіна «Ведмежатко в лісі», «Український танець»; М. Леонтович «Щедрик», «Дударик», «Гра в зайчика», «Коза»; М. Лисенко збірка українських народних дитячих пісень і танців «Молодоці», «Різдвяна ніч»; Л. Ревуцький збірник українських народних пісень «Сонечко», «Козацькі пісні», «Галицькі пісні», «Іхав козак», «Та ой крикнули журавлі»; К. Стеценко збірки українських народних пісень «Луна», дитячі опери «Івасик-Телесик», «Лисичка, котик і півник», «Подольанка»);

– проведення цікавих бесід про відомих українських композиторів минулих років (М. Вербицький, В. Верховинць, М. Скорик, М. Колесса, М. Леонтович, М. Лисенко, Л. Ревуцький, Я. Степовий, К. Стеценко, Б. Яворський);

– слухання та розучування народних українських пісень (колядки, щедрівки, веснянки, жартівливі та ліричні пісні, думи, балади). Вони збагачують словниковий запас дітей, викликають інтерес до явищ та подій, оспіваних у піснях, закріплюють традиції, звичаї та обряди українського народу;

– знайомство з видатними сучасними співаками, композиторами та найяскравішими зразками їх творчості (І. Білик «Киця-киця», «Танок», «Україночка», «Колискова для матусі», «Святий Миколай», «Україна»; Ю. Воронюк «Янголята», «Веселий потяг», «Кольорові сни», «Веселковий світ»; З. Красуляк «Ангел», «Весняночка», «Яблунька», «Співаємо я і ти і Україна», «Калинонька», «Лебеді», «Білі кораблі»; Н. Май «А сорочка мамина біла-біла...», «Свято казки», «Свіча», «А роси падають в траву...», «Самота»; А. Мігай колискові пісні «Сонько-Дрімко» та «Тане вечір ніч близенько», «Дощик»; А. Пивоваров збірка «Твої вірші, мої ноти», авторська пісня «Маніфест» або «Жовто-блакитне серце»; Н. Савко «Пес Патрон», «Бавовнятко», «Мавка»; Kalush «Батьківщина», «Додому», «Нумо козаки», «Янголом», «Стефанія»);

– знайомство та виконання традиційних українських народних танців (хороводи «Метелиця», «Перепілочка», «Веснянки», «Гаївки»; парні танці «Козачок», «Полька», «Коломийка», «Рибка»; сольні танці «Гопак», «Тропак», «Аркан», «Шевчик», «Василиха», «Метелиця», «Гречаники»);

— ознайомлення з історією виникнення українських народних інструментів, їх класифікація та способи гри на них (ударні: бубон, барабан, литаври, тарілки; духові: сопілка, ріжок, сурма, трембіта, волинка; струнні: бандура, кобза, басоля, гудок, цимбали);

— інсценізація календарних свят, народних звичаїв та обрядів з використанням українських пісень (свято Меланки і Василя – «Ой ходила Маланочка», «Маланочка ходить, Василечка водить»; Різдво Хрестове – В. Леонтович «Щедрик», колядки та щедрівки «Сумний Святий вечір», «Ой, хто, хто Миколая любить», «Чудесна зірка», «Во Вифлеємі», «У містечку Вифлеємі»; Великдень – «Христос воскрес! Радість з неба», «Лине вістка Великодня», «Великодні дзвони», «Мишки на Великдень Пасочку Місили», «Ой, візьму я писанок»; Івана Купала – Н. Каськова «Ой, на Івана Купала», В. Кукоба «На Івана Купала», А. Матвійчук «А вогонь горить», О. Пекун «Гори, гори ясно») така форма спілкування дітей із прадавніми звичаями має неабияке значення для засвоєння культурних цінностей;

— знайомство з новим музичним напрямком в Україні – поєднання електроніки та етнічної музики (синтетична музика, але з обов'язковою етнічною складовою: вокальною, текстовою або інструментальною), головна мета даного жанру музики – це популяризації автентичної української музики, щоб люди всього світу, які чули її, розуміли, що це Україна. Для ознайомлення можна використовувати творчість гуртів «ДахаБраха», «Mavka», «Folkperu», «Go-A», «OY Sound System».

Враховуючи вищезазначену інформацію, з упевненістю можемо стверджувати, що «наслуханість» формує наше майбутнє – це зовсім не гіпербола, те, що ми слухаємо, багато говорить про нас, про те, ким ми є, і те, ким ми станемо. Музика вчить нас багатьом речам, стабілізує, дає рівновагу, вона не тільки виховує в національно-патріотичному дусі, вона виховує нас як вільних і розвинених особистостей. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку на сучасному етапі не можливе без використання музичного мистецтва минулих років і сьогодення.

Робота з матеріалами психолого-педагогічних досліджень, вивчення педагогічної, методичної та музичної літератури із проблемних питань дослідження дозволила розробити та якісно описати авторські методичні рекомендації щодо вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами українського музичного мистецтва.

Методичні рекомендації для керівників закладів дошкільної освіти з питання національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобом українського музичного мистецтва:

— включення української музики до програми закладу дошкільної освіти (класичної, народної та сучасної);

— оцінка та моніторинг результатів з національно-патріотичного виховання та залучення батьківської громадськості до обговорення та підтримки ініціатив.

Методичні рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти з питання національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобом українського музичного мистецтва:

— включення української народної, класичної та сучасної музики до щоденного режиму дня дітей дошкільного віку (під час самостійної ігрової діяльності, рухливої гри, гімнастики, прогулянки, спостереження за живими/неживими об'єктами);

— організація музичних занять з елементами національного колориту (для дітей раннього віку «Колядка – моя перша пісенна творчість», для дітей молодшого віку «Думи та балади їх відмінність», для дітей середнього та старшого віку «Гопак – танцюймо разом», «Розучування пісні Стефанія гурта «Kalush»);

— використання національних символів та обрядів, розучування пісень на музичних заняттях (А. Пивоваров «Жовто-блакитне серце»);

— організація тематичних заходів та концертів з українською музичною тематикою минулих та сучасних років;

— розширення культурного світогляду, знайомство з творчістю українських композиторів, співаків та музикантів; організація слухання високохудожніх зразків української класичної музики (Ф. Колесса, В. Косенко, М. Лисенко);

— знайомство з українською творчістю минулих років за допомогою сучасних переспівів віршів на патріотичну тематику: пісні на слова І. Франка «Човен» (гурт Один в Каное), «Чому являється мені у сні» (В. Козловський); з піснями на вірші Т. Шевченка «Косар» (гурт Тартак), «Мені однаково» (гурт Скрябін), «Думи мої, думи мої» (А. Пивоваров), «Садок вишневий» (рок-гурт Мертвий півень); піснями на слова В. Симоненка «Не моя» (Kozak System), «Виростеш ти, сину» (гурт Біла Вежа), «Ти знаєш, що ти людина» (А. Пивоваров).

Методичні рекомендації для батьків/опікунів з питання національно-патріотичного виховання дітей та дошкільного віку засобом українського музичного мистецтва:

— активне залучення української народної, класичної та сучасної музики до повсякденного життя дитини (під час спільної ігрової діяльності, сну, прогулянки);

— вивчення дитячих українських народних пісень («Іванчику-білоданчику», «Веснянка», «Ой, минула вже зима», «Вийди, вийди, сонечко», «Подоляночка», «Як діждемось літа», «Зайчику, зайчику», «Ой дзвони дзвонять», «Веселі гуси»);

— відвідування концертів, музичних заходів та виставок, де презентується українське музичне мистецтво, це можуть бути як виступи професійних музикантів, так і шкільні концерти або виставки музичних інструментів;

— участь у національних святах і заходах, пов'язаних з українською культурою та історією.

Висновок та перспективи дослідження.

Отже, на сьогоднішній день ми живемо в

надзвичайно складні часи, і тому дуже важливо, щоб в дитячих душах вічно горів вогник любові, поваги до рідної землі, звичаїв і традицій. Виховуючи дітей дошкільного віку засобами українського музичного мистецтва, ми розвиваємо у дошкільнят не тільки патріотичні переживання, а розвиваємо позитивне емоційно-ціннісне ставлення до національної культури, почуття відповідальності за збереження культурної спадщини. Через вивчення та використання українського музичного мистецтва ефективно здійснюємо національно-патріотичне виховання, яке сприяє формуванню гармонійної особистості та активного громадянина.

Діти дошкільного віку, які виростають з національно-патріотичними цінностями, зазвичай більш відповідальні, готові брати участь у справах спільноти та приносити користь своїй країні. Національно-патріотичне виховання має створити основу для виховання активних громадян, які розуміють свої права і обов'язки, готові приносити користь своїй країні та берегти її цінності. Цей процес розпочинається в ранньому дитинстві і триває протягом всього життя, і він важливий для підтримки здорової та стійкої суспільної спільноти.

Сучасне українське музичне мистецтво пропонує великий вибір пісень, мелодій, музичних ігор, але не кожен з них може бути використаний в роботі з національно-патріотичного виховання дітей раннього та дошкільного віку, тому проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми і передбачає подальший науково-педагогічний пошук у даному напрямку.

Література

- Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа українських Карпат*: наук. метод. журнал, 2015. № 12-13. С. 26–37.
- Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ : Фенікс, 2022. 64 с.
- Газіна І. О. Актуальність та особливості формування елементів національної самосвідомості у дітей дошкільного віку. Збір. наук. пр. КПНУ ім. І. Огієнка. Серія педагогічна, 2007. С. 100–106.
- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Либідь, 1997. 376 с.

- Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (Дата перегляду:
- Каплуновська О., Кичата І., Палець Ю. «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 72 с.
- Кисіль Н. Перше слово – мама, друге – Україна національно-патріотичне виховання в ДНЗ ранній та молодший вік. Київ : Основа. 2016. 80 с.
- Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-postanov-kabinetu-ministriv-ukraini> і300621-673 (Дата перегляду 26.02.2024)
- Ритік В., Ларіна І. Формування патріотичних почуттів у дошкільників засобами народної творчості. Матеріали конференцій МНЛ. С. 89–90. URL : <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/290> (Дата перегляду 26.02.2024)
- Румянцева Г. В. Національно-патріотичне виховання в закладах дошкільної освіти: навчально-методичний посібник для дистанційного навчання. Миколаїв : СПД, 2021. 206 с.
- Щукіна Л. Формування національної свідомості дитини на основі органічного поєднання музично-театральної діяльності та фольклорного матеріалу. *Дошкільний навч. закл.*, 2010. № 9. С. 30–49.
- Iir Ramadani. Music, culture and identity. Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences IIPCCL Publishing, Vienna-Austria. Vol. 3 No. 1 March 2017. URL : https://www.researchgate.net/publication/339513553_Music_culture_and_identity (Дата перегляду 26.02.2024)
- Meifen U. A brief analysis of the development of patriotic education in primary and secondary music education. *Popular literature and art*, № 18. 2011. P. 23–29.

References

- Bekh, I. D. & Chorna, K. I. (2015). Program of Ukrainian patriotic education of children and school youth. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians: Science. method. magazine*. No. 12–13. 26–37 (ukr).
- Bondarenko, N. V. & Kosianchuk, S. V. (2022). National and patriotic education in the context of modern challenges: methodical recommendations [for teachers, methodologists, authors of programs and textbooks, scientists, teachers, students of professional and higher education institutions, managers, politicians] : Phoenix (ukr).
- Hazina, I. O. (2007). The relevance and peculiarities of the formation of elements of national self-awareness in preschool children. *Gathering. of science Ave. KPNU named after I. Ohienko*. Pedagogical series. 100–106 (ukr).
- Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainian Pedagogical Dictionary*. Lybid. (ukr).
- Iir, Ramadani (2017). Music, culture and identity. *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences IIPCCL Publishing, Vienna-Austria*. Vol. 3 No. 1 https://www.researchgate.net/publication/339513553_Music_culture_and_identity (Date of access: 26.02.2024) (eng).
- Kaplunovska, O., Kichata, I. & Palets, Yu. (2016). «Ukraine is my Motherland». Partial program of national-patriotic education of preschool children. Ternopil : Mandrivets (eng).
- Kysil, N. (2016). The first word is mother, the second is Ukraine, national-patriotic education in primary and lower secondary schools : Osнова (eng).
- Meifen, U. (2011). A brief analysis of the development of patriotic education in primary and secondary music education. *Popular literature and art*, № 18. 23–29 (eng).
- On the approval of the State targeted social program of national and patriotic education for the period until 2025 and amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi->

nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakihi-
i300621-673 (Date of access: 26.02.2024) (ukr).

Rumiantseva, H. V. (2021). National patriotic education in preschool education institutions: educational and methodological manual for distance learning : SPD (ukr).

Rytik, B. & Larina, I. Formation of patriotic feelings in preschoolers by means of folk art. Materials of MNL conferences. 89–90. <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/290> (Date of access: 26.02.2024) (ukr).

Shchukina, L. (2010). Formation of a child's national consciousness based on an organic combination of musical and theatrical activities and folklore material. *Preschool education Zakl.* No. 9. 30–49 (ukr).

The Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civil Identity» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (Date of access: 26.02.2024) (ukr).

NATIONAL PATRIOTIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN USING UKRAINIAN MUSICAL ART

Valentina Lyapunova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Preschool Education and Social Work, Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: lyapunova001@gmail.com

Olha Nehriy, Eeacher-intern of the department of preschool education and social work, Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: olganegriy19@gmail.com

Olena Fesenko, Students of the 3rd year, specialty 012 Preschool education, Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University, Zaporozhye, Ukraine, e-mail: olenaf2020@gmail.com.

In the scientific article, the authors address the problem of national-patriotic education of preschool children by means of Ukrainian musical art. A detailed analysis of scientific, psychological, pedagogical and musical studies devoted to the question of the expediency of using Ukrainian musical art in the process of national-patriotic education of preschool children in preschool educational institutions was carried out. An interpretation of the meaning of the term's «patriotism» and «national-patriotic education» is provided, the main works of foreign and Ukrainian scientists on the studied problem are presented. The main legislative documents of Ukraine which regulate attention to the implementation of national-patriotic education in the educational practice of preschool education institutions were reviewed and analyzed. Specific methodical recommendations have been submitted for heads of educational institutions, educators and parents/guardians regarding the improvement of the process of national-patriotic education of preschool children by means of Ukrainian musical art.

The expediency of starting the formation of nationally patriotic feelings in children of early preschool age is argued. It is emphasized that children of early and preschool age, who grow up with national and patriotic values, are usually more responsible, ready to participate in community affairs and benefit their country. National and patriotic education should create a basis for the education of active citizens who understand their rights and responsibilities, are ready to benefit their country and protect its values

Specific guidelines have been submitted for heads of educational institutions, educators and parents/guardians regarding the improvement of national-patriotic education of children of preschool age by means of Ukrainian musical art.

Keywords: preschool child, national-patriotic education, Ukrainian musical art, preschool education institution, educators, parents/guardians.

Авторський внесок кожного із співавторів: Ляпунова В. А. – 30%, Негрій О. І. – 50%, Фесенко О. В.– 20%.

Стаття надійшла до редакції / Received 04.03.2024

Прийнята до друку / Accepted 08.04.2024

Унікальність тексту 82 % (Unicheck ID1016373795)

*© Ляпунова Валентина Анатоліївна, Негрій Ольга Іванівна,
Олена Володимирівна Фесенко, 2024*